

PSSST...!

PERNILLE ALBRETHSEN

Red, grøn, gul, blå, orange. De kulørte husfacader i Nyhavn gør sig til i det bløde septemberlys, da jeg svinger ind på **Charlottenborg**. »Ta' mig med til Joanna, ta' mig med ...« synger en lille pige, som hopper forbi mig. Vi skal til samme fødselsdag, **Christianias** 50-års. Kunsthallen fejrer det med en udstilling af fristadens plakater gennem tiden.

Dørene åbnes, og indgangen fyldes hurtigt af spændte »nitter«, hvoraf størstedelen ser ud til at have været med hele vejen. Plakaterne – 100 styk udvalgt blandt mere end 1.500 – hænger i det store trapperum, hele vejen op. De stammer fra **Christianias Lokalhistoriske Arkiv**, som drives af **Ole Lykke**. Stadsarkivaren, kalder de ham.

HJÆLP CHRISTIANIA, KØB DIN HASH ET ANDET STED, ANONYM, FOTO: CHRISTIANIAS LOKALHISTORISKE ARKIV

Mange glade ansigter, der griner og peger på plakaterne, som er ordnet i temaer: Starten på Christiania, Musik, Valgplakater, Hash og hårde stoffer, Christiania og oprindelige folk etc.

Der er mere information på kunsthallens app, men ikke om enkelte plakater. Flere af dem har heller ikke årstal, men det er vel også plakaternes modus, datidens **Instagram**, lavet til det *nu* og et par uger frem, som den er skabt i.

»Ej!« udbryder en lille kvinde med stor hårpragt foran plakaten *Bossemultishow*, der lokker med filmpremiere på *Bossekaravanen* og »Fisseletshow« blandt andet. »Dem har jeg sørme hængt mange op af rundtomkring i byen,« siger hun begejstret.

Minder udveksles, mens jeg bevæger mig op ad trappen:

»Det var en fantastisk fest, vi dansede så meget« eller »Den dér lavede vi på akademiets store trykpresse«. Fotografen Jacob Holdt har kameraet fremme og fotograferer mest plakaterne. Foran en af de helt tidlige, holdt i sort og rød a la russisk agitprop, er en mor i gang med at forklare historien til sin tween-son. Tegningerne forestiller to langhårede slumstormere i bløde sweatre og med en knyttnæve i vejret. »Bløgen er en menneskeret – tag den selv!« lyder overskriften.

I den nu propfyldte foyer er **Christiania-TV** i gang med at interviewe **Jon Bang Carlsen**, instruktør og medskaber af den legendariske teatergruppe **Solvogner**. De første glas orangevin er for længst væk, da kunsthallens direktør, **Michael Thouber**, byder velkommen. Han er glad for, at vi atter må stå så tæt igen. Gad vide, hvor mange af de gamle systemkritikere der egentlig er vaccineret, kan jeg ikke lade være med at tænke.

»Jeg har skrevet to taler ...« indleder han. »Vi vil ha' den røde!« råber en publikummer til stort latterbrøl fra salen. **Charlottenborg** og **Christiania** er forbundet på mange måder, fortsætter **Thouber**. **Solvogner** opførte *Spil om kvinder* på **Charlottenborg** i 1975, *Regnbueudstillingen* fulgte i 1977, og rygtet vil vide, at selve ideen til **Staden** begyndte til en fest på akademiet, hvor løbesedler om en tom kaserne blev uddelt. »Arghh ...« lyder det spredt i publikum, den køber de ikke helt.

»Ja, **Christiania** og **Charlottenborg** passer godt sammen, vi står godt til jeres teint,« replicerer **Anne Marie Helger** i et farvebrusende kjoleskrud. Hun introducerer sig selv som »en ældre førstegangsdøende, der har været med hele vejen«, og fortæller om sin kærlighed til **Christiania**, som »altid har vist fremtiden«.

Selv er hun »autointakt«, gik ud af elevskolen og kom med i **Solvogner**. »Hellere en utilpasset original end en veltilpasset konformist.«

Søsterkoret, der øver på **Christiania** hver tirsdag, afslutter den officielle del af festlighederne. De er klædt i rødt og beredt med slagsange, blandt andet **Benny Holsts** »Sangen om merværdi« fra 1971, **Stadens** fødeår. Klangen oser måske ikke helt af fremtid, men det fordelingspolitiske hip til den ene procent er vel lige aktuelt. Tillykke, gamle jas.

GALAR ■ Teenageoplevelser med spyttende køtere, skulende rockere, helikoptere, som flyver fra højtaler til højtaler, og almindelig hashparanoia har holdt Martin Kongstad fra at besøge Morgenstedet på Christiania.

Hvorfor jeg aldrig emigrerede med linje 8

MARTIN KONGSTAD

Det er tirsdag eftermiddag, jeg er på vej hen for at spise på Morgenstedet og må lige orientere mig på telefonen, for selv om jeg er vokset op i venstrefløj og kan spille »Purple Haze« på guitar, har jeg aldrig været der før.

Det skyldes hovedsageligt mit anstrengte teenageforhold til hash.

Mine nye venner var fra Gentofte, gik med flippe halsklude og ribstrikkede sweatre og kunne åbne de fleste biler med en piberenser; sønner af læger og advokater, som var kommet i hinandens elskværdigt dårlige selskab og nød at høre Palle Mikkelborg puste lange toner på flugelhornet eller at sidde på Dyssen og ryge en fed.

Galar fyldte meget dengang i begyndelsen af 80'erne, og det var mere reglen end undtagelsen, at en fest gik aldeles i stå, fordi jointen gik rundt, og nogen tog Earth, Wind and Fire af grammofo- nen og lagde Pink Floyd på.

»Årh, hør lige helikopteren! Den flyver fra den ene højtaler til den anden!«

Mine venner tog mig med i Fællesskøkkenet, hvor man skulle skære sig gennem luften, afværge spyt fra glammende køtere »så store som cykler« (som bandet Honning synger i rårygerhittet »Tonajt«) og undgå øjenkontakt med skæve rockere.

Jeg kom fra discokultur med hårlak, Andy Gibb og koordinerede dansetrin, og med ganske få undtagelser blev jeg tør i munden og følte mig gennemskuet af alt og alle, herunder hundeluffere og kioskejere.

MORGENSTEDET ÅBNER klokken 12, i sig selv forfriskende ukonventionelt, og årsagen til, at jeg har valgt netop det sted, er, at jeg gennem 20 år har fået det anbefalet af alle fra Yoga-Maja over Tykmester Lindberg til Frederik Bille Brahe, som blankt indrømmer at have haft netop den restaurant som forbillede for Galleri September i Gothersgade (udsøgt morgenmad og grøn frokost).

Morgenstedet er et lille hyggeligt hus med bjælker i loftet, gode træborde, polstrede stolesæder fra funktionærens stadsstue anno 1974, koloristisk kunst, lagervarer i sirlig orden på lange hydresystemer og et af de mest åbne køkkener i byen.

Bag disken står tre kønne mennesker i 20erne, og den kvinde, som ekspederer mig, har let stejle overlæbe og hestehale, akkurat som hennafarvede Lone fra kollektivet Hundrede Blomster havde det i 1983, og maden bag disken kunne sagtens have været på menuen til en festlig fredag dengang. Der er tre retter på tavlen:

En hokkaidosuppe til 70 kroner, en risret med ingefærlimagt romanescosovs til 100 og den, jeg vælger: bagt squash med fyld af sammenkogt

LOV OG ORDEN I CHRISTIANIA, SVEND CHRISTENSEN, FOTO: CHRISTIANIAS LOKALHISTORISKE ARKIV

på kikærter, løg, grøntsager, et væld af krydderurter og vegansk ost.

Den koster 120 og serveres med tre salater (ud af seks mulige), og jeg vælger couscous, en med bulgur og den med rødbede og æble, tager det nyeste nummer af Ugespejlet (Christianias blad, som er på 41. årgang) og sætter mig i hjørnet.

Der er fire andre spisende, og folk kommer forbi efter takeaway.

SKÆVE MENNESKER KAN VÆRE bøvlede at omgås, men jeg fik meget ud af Murels skævert, da han en eftermiddag i 80'erne på Gammel Kongevej kiggede op på Codanhuset, som var ekstra højt den dag, og sagde:

»Tænk, hvis der lå en kæmpestor myg ud over taget!«

En af de få gange, hvor stoffet fungerede for mig, var en nat i 1980.

Vi sad i en kartoffelrækkehave og var gået i stå af elefantøl, da Kim kom forbi på sin racercykel med noget thaiptot i lommen.

Jeg var påpasselig og tog kun to hvæs, da tiden blev fuldkommen umulig at holde rede på. Ingen sagde noget i hvad? Et minut, en time, halvanden?

Natten susede.

Så rejste Kim sig op og kiggede indgående på os for derefter at slå over i meget musikalsk vestjysk:

»Man står op om morgenen og kigger ud over sine marker.«

Jeg rykkede mig i stolen for at vise de andre, at jeg ikke var skæv.

»Man står op om morgenen og KIGGER ud over sine marker,« gentog han.

Nu højere, nu mere intens, nu gal i skralden. »Kragerne har spist det hele!«

Han lænede sig ind over os; de mørke skægstubbe, det krøllede sorte hår, racercykel op ad stakittet. En taxi på Øster Farimagsgade. Dieselmotor.

»Man kigger ud over sine marker, og kragerne har spist det hele. Hvad er det så væ?«

Han pustede brystkassen op.

»Intet er det væ?«

Han kiggede os i øjnene.

»Intet, intet og atter intet er det væ?«

Og så skreg han:

»INTET er det væ. INTET og atter INTET er det væ. Kragerne har spist alt kornet. INTET, INTET og atter INTET er det væ!«

At jeg husker det så tydeligt, kan kun skyldes, at han havde ret.

JEG HAR VIRKELIG FÅET en tallerken fuld af mad og begynder mod vest, hvor bulgur er blandet med oliven af solid kvalitet, smagsrige små tomater, persille og en dressing, som tør noget med syre, og dér lyser Morgenstedets erfaring med det vegetariske køkken, for at smage til er udslagsgivende i det grønne køkken (og alle andre køkkener, for den sags skyld).

»Man drikker altid deres chai,« havde Frederik fortalt (25 kroner), og jamen så er det jul med allehånde og kardedomme, og jeg bliver aldrig fanatisk tilhænger, heller ikke selvom Morgenstedets er betragteligt hævet over normen.

Ugespejlet er fuldt af indkaldelser til område-møder i Den Blå Karamel, Norddyssen og Bjørnekloen og et par sider senere overskriften: »Byggekontoret finder igen junk på toilet.« En stor pose methamfetamin, en ditto pose speed og lidt kokain.

På næste side står: »Obs Alle pigegardister. Så er der kun én øvedag tilbage.«

Der er indbydelse til kaffebord, symposium, et læserbrev, som gør op med en del, mindful kropstræning i Energiværkstedet, bogreception på Månefiskeren, koncerter og et glimrende essay om, hvordan lysten til at leve på en anden måde og Christianias kongstanke: »Emigrer med Linje 8« (en *tagline* formuleret op til besættelsen af området) blev foregrebet af stadig mere udsyrede og frihedshungrende Dirch Passer-film (særligt *Det Tossede Paradis*, 1962).

Den bagte squash smager af præget vand, men farsen er mesterligt tilsmagt og har en uodgrudelig og rigt facetteret smag, som breder sig fra urt til spicy, og samtidig læser jeg en lille notits i Ugespejlet:

»På tirsdag mødes vi og synger de ny børn af Christiania velkommen.«

Dén meddelelse og den gode, lette mad lever jeg af resten af dagen.

FLIPPER ■ Musikken har altid spillet en central rolle på Fristaden Christiania, der næsten fra starten myldrede med spillesteder.

Et musikalsk fristed

KLAUS LYNGGAARD

Det var ikke uden grund, at den blev kaldt en fristad, for den udgjorde et sandt fristed for sådan nogle som os, det vil sige purunge mennesker i den brydningstid, vi nu om stunder kalder 1970'erne. Det var årtiet, hvor nogle af de visioner, tanker og ideer, der havde præget det foregående årtis såkaldte ungdomsoprør, blev forsøgt ført ud i livet. Det er værd at erindre, at ungdomsoprøret lynhurtigt forgrenede sig ad ofte uforenelige retninger: Nogle gik den politiske vej, andre den spirituelle, nogle eksperimenterede med stoffer, andre med boformer, der var dem, der søgte mod Østen, og dem, der radikalt ville ændre Vesten, nogle meldte sig ud af det hele, andre meldte sig ind i partier, nogle gik på gaden og demonstrerede, mens andre gik hjem i seng, og så videre. På Christiania var der plads til dem alle.

Musikken, kunne de fleste dog blive enige om, var ikke blot vigtig, men helt central, idet den forenede tidens forskellige strømninger. Det var primært rockmusikken, som så til gengæld efterfølgende udviklede sig i væsensforskellige retninger, der hver især fandt sin niche.

På Christiania skød spillesteder hurtigt op, og de blev i den grad brugt af datidens musikinteresserede, for dengang blev der mest

CHRISTIANIA, VAR-ER-BLIR, 1976, HANNAH CARLSEN, CHRISTIANIAS LOKALHISTORISKE ARKIV, FOTO: NILS VEST

lyttet og danset til livemusik. Også teatertrupper som Solvogner trivedes derude og forenede i stort anlagte forestillinger musik og skuespil i en art aktivistisk orienterede musicals, som tiltrak et stort og broget publikum.

Min generation fandt et sted mellem hippie og punk, og i årtiet var en udbredt mennesketype den såkaldte flipper, der – som den fornemme titel antyder – godt kunne lide at flippe. En sådan var jeg da også i min teenage-tid og iførte mig dagligt en uniform, der bestod af jeans med svaj i eller klapbukser, pangfarvede strømper, busseronne eller en mere borgerligt udseende skjorte (købt

og betalt af mor!) og islandsk sweater. Overtøjet skiftede mellem denimjakker, anorakker og afghanerpelse, mens fodtøjet varierede mellem langskafte støvler, ørkenstøvler eller træsko. Ja, så var man *dressed to kill*.

Vi flipperne elskede Christiania, fordi det var et af de få steder, hvor vi kunne ryge vores hash uden at få ørerne i maskinen, selvom der altid var en vis risiko for at blive knaldet af de civilklædte betjente, der kaldtes »uroerne«, og som vi hadede af et godt, skævt hjerte. Det var en ubehagelig oplevelse, som øgede sammenholdet, når vi i samlet flok drog ind på et af stedets spillesteder for med sammenknebne øjne og åbent sind at lade os gennemskulle af musikens pragt.

Det første var naturligvis Loppen, hvor jeg har hørt så mange forskelligartede navne spille med gennem tiderne, at det er latterligt. En særlig favorit i flippertiden var Hyldemor med sagnomsplundne Hans Vinding i front. Det var et såkaldt »miljøband«, ikke fordi det sang om miljøet, men fordi musikerne var en del af hippiemiljøet.

Da jeg fik min første lejlighed i København i 1977, var punken kommet til byen, og de gyldne lokker måtte falde til fordel for et Elvis Costello-inspireret *haircut*, suppleret med derangerede jakkesæt fra byens mange brugtøjsbutikker, hvorefter turen gik ud til Rockmaskinen, hvor punk- og new wave-bands fik mulighed for at teste sig selv og publikums tålmodighed. Der kunne man møde ligesindede, og var heldet med én måske ligefrem score lidt speed, selvom hårde stoffer generelt var bandlyst på Staden.

Kom der store navne til byen, foregik det ude i Den Grå Hal, hvor Sonic Youth, Bob Dylan, Patti Smith, Rage Against the Machine, Nick Cave & The Bad Seeds med flere har spillet. Også på Operaen præsenterede man livemusik, og på Nemoland har der efterhånden i mange år været gratis ugentlige udendørs koncerter om sommeren.

Og i en lang periode i 80'erne hang jeg ud på Månefiskeren, stadig mit favoritsted på Staden. Her drak man god kaffe og spillede backgammon, til man var gasblå i hovedet. Men der optrådte også ofte bands, og jeg har mange gode minder derfra. Jeg har sågar selv optrådt der med mit new wave-orkester Pop du Nord og senere med det mere garagebandorienterede Bellboys i de godt nok ret vilde 80ere, hvor alt stadig syntes muligt. Hvis vi altså slap for atomkrig og ragnarok.